

עפ"א (באר-שבע) 9024-04-24 - מובילי הר הנגב בע"מ נ' מדינת ישראל - המשرد להגנת הסביבה

עפ"א (באר-שבע) 9024-04-24 - מובילי הר הנגב בע"מ ואח' נ' מדינת ישראל - המשرد להגנת הסביבה ע"מחוזי באר-שבע

עפ"א (באר-שבע) 9024-04-24

1. מובילי הר הנגב בע"מ

2. דני אלקרינאוי

3. אמיר אלקרינאוי

4. חאלד אלקרינאוי

5. שאדי אבו האני

6. איימן אלקרינאוי

7. בשיר אלקרינאוי כולם ע"י

ב"כ עו"ד דן צפריר

נגד

מדינת ישראל - המשرد להגנת הסביבה ע"י

ב"כ עו"ד יפתח לנדאו

בית המשפט המחוזי בבאר-שבע

[04.07.2024]

כבוד השופט אלון אינפלד

החלטה

זוהי החלטה חלקית בבקשת המערערים כי הדיון בערעור יתקיים בפני מותב תלתא, ולא בפני דן יחיד. בקשה, המבוססת על טענת סמכות, וכן על טענה חילופית לפיה ראוי כי הדיון יתקיים במותב תלתא, אף אם אין חובה פורמאלית כזו. סגן הנשיא הורה כי טענת הסמכות תידון על ידי, אולם הטענה השנייה תועבר להחלטתו. בכתב האישום שהוגש נגד המערערים בבית משפט השלום, נטען כי המערערים (חברה, מנהל החברה, מנהל תפעול בחברה, בעלים של משאיות שהיה קבלן משנה של החברה, נהגי משאיות בחברה האמורה, ונהג משאיות של קבלן המשנה), או חלקם, בהרכבים שונים ובמספר אירועים, השליכו פסולת-בניין ברשות הרבים ולכלכו את רשות הרבים, פינו פסולת לאתר שאינו מורשה לפינוי פסולת, השליכו פסולת וחומרים מוצקים לתוך מקור מים או בקרבתו ובכך זיהמו או היו עלולים לזהם את מקור המים, הפרו את תנאי רישיון העסק, ולגבי המערערים 2 ו-3 גם הפרו את חובתם כנושאי משרה.

המערערים נדונו בגין עבירות לפי חוק שמירת הניקיון, תשמ"ד-1984, ולפי חוק המים, תשי"ט-1959, כאשר נטען כי האחריות של חלקם, בחלק מהאירועים, היא כמבצעים בצוותא לפי סעיף 29 לחוק העונשין, תשל"ז-1977, וחלק מהנאשמים הואשמו גם בעבירות לפי חוק רישוי עסקים, התשכ"ח-1968. בסוף ההליך, הורשעו המערערים בחלק מהעבירות, אם כי לא הורשעו בעבירות על חוק המים. דינם נגזר לקנסות והתחייבויות; דין הנהגים נגזר גם לפסילת רישיון נהיגה בפועל או על תנאי; ונאשמים 2 ו-3 נדונו גם למאסר בפועל, שירוצה בעבודות שירות. עם הגשתו, נקבע הערעור לדין בפני מותב תלתא. אולם, לאחר מספר שבועות, בהמשך לבקשה מוסכמת לדחיית מועד הדיון, הורה כב' סגן הנשיא, השופט יואל עדן, כי הערעור יידון לפניי, כדן יחיד. עם זאת, פתח סגן הנשיא לצדדים פתח, לטעון "ביחס לשאלה אם במהותו על הערעור להישמע במותב דן יחיד או במותב תלתא". כן הורה סגן הנשיא כי ההחלטה לעניין המותב תינתן על ידי.

המדינה סבורה שיש סמכות לדן יחיד, ומשאירה את שאלת המותב הראוי לשיקול דעת בית המשפט. המערערים סבורים שהערעור נתון לסמכות מותב תלתא בלבד, ולחילופין טוענים כי, אף אם יש סמכות לדן יחיד, ראוי שהדיון בערעור יתקיים בפני מותב תלתא. הסמכות

לכאורה, עניין הסמכות פשוט.

לפי סעיף 37 לחוק בתי המשפט [נוסח משולב], התשמ"ד - 1984, הדיונים בבית המשפט המחוזי יהיו בדן יחיד, אך עניינים חריגים מסוימים יידונו בשלשה (ויש גם חריגים לחריגים). לגבי ערעורים על בית משפט השלום, הכלל הוא הפוך. לפי, סעיף 37(א)(2) ידון בית המשפט המחוזי בשלשה ב"ערעורים על פסק דין של בית משפט השלום". אולם לכלל זה יש רשימת חריגים (ארוכה למדי) בסעיף 37(ב). ברשימה זו נכלל גם סעיף 37(ב)(8) המתייחס ל"ערעורים על פסקי דין בעניינים שבית משפט לעניינים מקומיים מוסמך לדון בהם לפי סעיף 55". סעיף 55 לחוק בתי המשפט כולל, בין השאר, הפניה לתוספת השלישית, המפרטת רשימת עבירות ארוכה בהחלט, לגביהן הסמכות נתונה גם לבית המשפט לעניינים מקומיים. התוספת השלישית כוללת את העבירות בגינן נשפטו המערערים, היינו חוק רישוי עסקים, חוק שמירת הניקיון וחוק המים (פריטים 1, 18 ו-28 בהתאמה).

ממילא משתמע לכאורה כי העניינים שנדונו בבית משפט השלום בפרשתנו הם בבחינת "בעניינים שבית משפט לעניינים מקומיים מוסמך לדון בהם לפי סעיף 55", ולפיכך "ידון בית משפט מחוזי בשופט אחד", כלשון סעיף 37(ב) לחוק בתי המשפט.

למרות פשט לשון החוק, למערערים שתי טענות בעניין הסמכות (שניהם מובאים בתגובה מיום 26.5.24, ובתגובה המשלימה מיום 9.6.24).

האחת, כי בית משפט קמא "הרשיע גם בעבירה לפי סעיף 29 לחוק העונשין", כלשון ב"כ המערערים, וכי "עבירה" זו אינה מפורטת בתוספת השלישית לחוק בתי המשפט. אולם, ברי שאין ממש בטענה זו. הרי סעיף 29 לחוק העונשין אינו נכלל בחלק ב של חוק העונשין "העבירות", אלא ב"חלק הכללי", בסימן ב' לפרק ה' שעניינו "הצדדים לעבירה". המדובר בסעיף מהסעיפים הכלליים בחוק העונשין, החלים על כל העבירות, מחטאים ועד פשעים חמורים, שעניינם דרכי האחריות, כגון גיל האחריות, סייגים לאחריות, תחולה טריטוריאלית ועוד. לכן, אין עונש ואין עבירה "לפי סעיף 29 לחוק העונשין" כשלעצמו. אזכור הסעיף בכתב אישום או בהכרעת דין לעולם יבוא אגב עבירה עליה נטען שהיא חלה, וממילא סעיף זה אינו משפיע על שאלת הסמכות.

טענה שניה של המערערים, היא כי כוונת המחוקק בסעיף 37(ב)(8) לחוק בתי המשפט הייתה כי בעניינים שנדונו ברמה המקומית, כאשר הגוף התובע הוא רשות אכיפה מקומית, והינם ברף הנמוך של העבירות שבתוספת השלישית - אז הערעור בעניינים יידון בפני דן יחיד. אולם, כאשר מדובר באישום באמצעות גוף אכיפה ארצי, במדרג יחסית חמור של העבירות אשר בתוספת השלישית, והעבירות נידונות בבית משפט השלום, על הדיון בערעור להתקיים בפני מותב תלתא.

אולם, טענה זו למעשה הוכרעה כבר בפסיקת בתי המשפט המחוזיים. פסיקה, שדנה באנומליה שנוצרה לאחר תיקון 116 לחוק התכנון והבניה בהקשר לצווי הריסה מנהליים, כאשר נקבע כי בקשה לביטול צו הריסה מטעם רשות מקומית, תידון (ככלל) בבית משפט לעניינים מקומיים, (סעיף 228(ב)(2) לאותו חוק), ואילו בקשה לביטול צו הריסה שהוצאה על ידי רשות של המדינה תידון בבית משפט השלום (סעיף 228(ב)(1) לחוק). בתקופה הראשונה לאחר תחילת התחולה של תיקון 116, נתגלעה מחלוקת בין בית המשפט המחוזי בירושלים לבין בית המשפט המחוזי בבאר שבע. בית המשפט המחוזי בירושלים מצא כי, מכיוון שאין סמכות לבין המשפט לעניינים מקומיים לדון בבקשות לביטול בצווי הריסה מנהליים שהוצאו על ידי המדינה, הרי שאין זה שבית המשפט לעניינים מקומיים מוסמך לדון בו, ולפיכך הערעור יידון רק לפני מותב תלתא (עתפ"ב (י-ם) 11786-04-18 חגאגלה נ' מדינת ישראל (13.5.2018)).

בית המשפט המחוזי בבאר שבע חלק על עמדה זו, וסבר כי הפרשנות הירושלמית גורמת דיסהרמוניה חקיקתית, שהרי כך או כך מדובר בדיון אודות ביטול צו הריסה, ואין בזהות החותם על הצו כדי להשליך מהותית על שאלת הסמכות. לפי שיטה זו, די בכך שמדובר ב"עניין" (ביטול צווי הריסה מנהליים) שבית המשפט לעניינים מקומיים מוסמך לדון בו בחלק מן המקרים, כדי שהסמכות לדון ערעור תהיה נתונה לדן יחיד בכל המקרים (עתפ"ב (ב"ש) 26085-09-18 מדינת ישראל (המחלקה להנחיית תובעים) נ' המועצה האזורית חוף אשקלון (31.10.2018)). במחלוקת ההיא, הצטרפו בהדרגה בתי המשפט ברוב הארץ לעמדת בית משפט זה. בסופו של יום, גם בירושלים חזרו להורות כבאר שבע (עתפ"ב (י-ם) 52937-12-23 תייסיר שוויקי נ' מדינת ישראל (10.3.24) - וראו סקירת הפסיקה המפורטת שם, ובעיקר התיאור הזהיר והמדויק של הנימוקים הפרשניים של גישות השונות, מפי השופטת תמר בר-אשר, בהסכמת חבריה להרכב).

מכל מקום, כפי הנראה, שאלה זו כבר אינה שנויה במחלוקת. לענייננו, הדברים קל וחומר. ומה במקום בו באותו תיק עצמו לא היה בית המשפט לעניינים מקומיים מוסמך לדון, מחמת זהות החותם על צו ההריסה - נפסק שהערעור על בית משפט השלום שדן בעניין יהיה בסמכות דן יחיד, מקום בו מוסמך היה בית המשפט לעניינים מקומיים לדון בעבירות אשר בכתב האישום - על אחת כמה וכמה! נוכח כל האמור - המסקנה היא שהסמכות לדון בערעור דן נתונה לשופט יחיד.

שיקול דעת

מעבר לשאלת הסמכות, ישנה גם שאלה של שיקול דעת. טענות המערערים לעניין שיקול הדעת, הן בחלקן כלליות ובחלקן פרטניות. חלק מהטענות הכלליות, הן כעין טענה חלופית לטענת הסמכות האמורה לעיל. כן נטענות טענות פרטניות הנוגעות לנסיבות מסוימות המתקיימות באופן קונקרטי בתיק זה. המשיבה בתגובותיה השאירה העניין לשיקול דעת, כאמור, אך חולקת על טענות המערערים, וביחס לחלקן ביטאה את דעתה הנוגדת בחריפות.

בסעיף 37(ב) ניתנה סמכות שבשיקול דעת, לנשיא בית המשפט המחוזי או לסגנו, להורות כי עניינים שהם בסמכות שופט יחיד, יידונו בשלשה בכל זאת, וזה לשון החוק: "בענינים הבאים ידון בית משפט מחוזי בשופט אחד, אם לא הורה נשיא בית המשפט או סגנו, לבקשת בעל דין ולאחר שנתן לבעלי הדין הזדמנות לטעון את טענותיהם לעניין זה, או ביוזמתו, לעניין מסוים, כי יידון בשלושה".

לא נשיא אנכי, ולא סגן נשיא אנכי. שופט פשוט אנכי, המטפל בתיקים המועברים לו, אך לא מוסמך להורות כי עניין מסוים, שהוא בסמכות דן יחיד, יידון בשלשה בכל זאת.

לפיכך, מתבקשת המזכירות להעביר עניין זה לסגן הנשיא, השופט יואל עדן, שהקצה התיק לטיפולו. זאת, על מנת שישקול את בקשת המערערים המנומקת, כי ערעור זה יידון במותב תלתא. ניתנה היום, כ"ח סיוון תשפ"ד, 04 יולי 2024, בהעדר הצדדים.